

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Sžo/40/2014
Identifikačné číslo spisu:	6013201649
Dátum vydania rozhodnutia:	01.07.2014
Meno a priezvisko:	JUDr. Ivan Rumana
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2014:6013201649.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ivana Rumanu a členov senátu a JUDr. Gabriely Gerdovej a JUDr. Jozefa Milučkého v právnej veci navrhovateľa: Q.L., bytom B., proti odporcovi: Centrum právanej pomoci, Kancelária Žilina, so sídlom Národná 34, Žilina, o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu odporcu č. 4N 943/12 (1198/2013) zo dňa 12.09.2013, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 28Sp/61/2013-23 zo dňa 28.01.2014, jednomyseľne

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 28Sp/61/2013-23 zo dňa 28.01.2014 p o t v r d z u j e.

Žalobcovi náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Banskej Bystrici rozhodnutie Centra právnej pomoci so sídlom v Bratislave, Kancelária Žilina, Národná 34, 010 00 Žilina sp. zn. 4N 943/12 (1198/2013) zo dňa 12. septembra 2013 o nepriznaní nároku na poskytovanie právnej pomoci zrušil podľa § 250j ods. 2 písm. a) a e) O.s.p. a súčasne uložil odporcovi nahradiť navrhovateľovi trovy konania 77,122 €.

Krajský súd tak urobil s odôvodnením, že odporca sa neriadil právnym názorom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v zrušovacom rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Sžo/9/2013 zo dňa 16.05.2013 napriek tomu, že tento jasne a zrozumiteľne uviedol, že z hľadiska priameho dodržiavania Dohovoru by bol ťažko obhájitelný taký stav, keď v časovo predchádzajúcom období tá istá sociálna situácia, tej istej osoby bola vyhodnotená viacerými súdmi, a to vrátane Ústavného súdu SR ako odôvodňujúca priznanie práva na poskytnutie právnej pomoci a následne odporcovi vychádzajúc z dikcie neskoršieho zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci

osobám v materiálnej núdzi, žiadosť o poskytnutie bezplatnej právnej pomoci zamietne. Odporca bol v zmysle § 250j ods. 7 O.s.p. viazaný právnym názorom súdu, vec nesprávne právne posúdil, keď ju neposúdil aj z hľadiska súladnosti s Dohovorom a článkom Ústavy SR, článok 152 ods. 4, ktoré majú aplikačnú prednosť pred dikciou zákona. Krajský súd uzavrel, že odporca tým zaťažil konanie takou vadou, ktorá mohla mať za následok nesprávnosť rozhodnutia. Na základe uvedeného napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil odporcovi na ďalšie konanie, pričom úlohou odporcu bude dôsledne sa v ďalšom konaní riadiť právnym názorom Najvyššieho súdu SR, ktorý bol v tejto veci vyslovený.

Proti rozsudku krajského súdu podal odporca v zákonom stanovenej lehote odvolanie z dôvodu podľa § 250j ods. 2 písm. a) O.s.p. s tým, že rozhodnutie súdu prvého stupňa vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Namietal, že „účelom zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi (ďalej len „zákon č. 327/2005 Z.z.“) je zabezpečiť poskytovanie právnej pomoci osobám, ktoré si ju z finančných dôvodov nemôžu dovoliť. S účinnosťou od januára 2012 je centrum jediný správny orgán, ktorý rozhoduje o nároku na bezplatného právneho zástupcu. Do konca roka 2011 existoval systém dvojkoľajnosti, kedy rozhodovali o bezplatnom právnom zástupcovi centrum aj súd. Súdu však zákon nestanovoval žiadne presné pravidlá či medze, kedy má mať účastník nárok na bezplatnú právnu pomoc a teda k ustanovovaniu bezplatných právnych zástupcov dochádzalo výlučne na základe úvahy súdu. Práve preto bola prijatá novela zákona č. 327/2005 Z.z., ktorou sa odstránil systém dvojkoľajnosti a zároveň zákonodarcu nastavil presné hranice, kedy má mať osoba nárok na poskytovanie bezplatnej právnej pomoci. Centrum preto pri každom žiadateľovi posudzuje predovšetkým jeho príjmové a majetkové pomery a až keď žiadateľ splní túto a ďalšie dve podmienky stanovené zákonom, má nárok na bezplatnú právnu pomoc. Samozrejme zákon pamätal aj na prípady, kedy napriek tomu, že žiadateľ prekračuje stanovenú hranicu materiálnej núdze, nemusí byť schopný si advokáta zaplatiť, a preto s ohľadom na okolnosti prípadu centrum môže priznať nárok aj takejto osobe, ktorá sa v zmysle zákona nenachádza v stave materiálnej núdze. Toto je obsiahnuté v ustanovení § 6b zákona, pričom zákon ponechal použitie tohto ustanovenia výlučne na správnu úvahu centra.

Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavy“) štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Podľa článku 47 ods. 2 Ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „Dohovor“) každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

Z uvedených článkov Ústavy aj Dohovoru je zrejmá povinnosť správneho orgánu konať v súlade s Ústavou, avšak v rozsahu a spôsobom, ako to ustanoví zákon. Centrum tento princíp rešpektovalo a v rozsahu a spôsobom stanoveným zákonom č. 327/2005 Z.z. posúdilo žiadosť navrhovateľa o poskytnutie právnej pomoci a dospelo k záveru, že navrhovateľ nemá nárok na poskytovanie právnej pomoci. Ústava SR garantuje právo na súdnu ochranu a právo na prístup súdu, avšak konkrétne podmienky nároku na bezplatnú právnu pomoc sú stanovené práve v zákone č. 327/2005 Z.z. a centrum nemá možnosť pri rozhodovaní vybočiť z medzí daných týmto zákonom...“.

Odporca ďalej namietal, že pokiaľ mal Najvyšší súd Slovenskej republiky posúdiť súlad zákona č. 327/2005 Z.z. nie je v právomoci centra toto posudzovať a pokiaľ je Najvyšší súd SR názoru, že je tu nesúlad, môže sám iniciovať konanie pred Ústavným súdom SR, ktorý je jediným orgánom, ktorý môže posúdiť nesúlad zákona s Ústavou a medzinárodnými zmluvami. Centrum mohlo opätovne posúdiť nárok navrhovateľa len v zmysle § 6b ods. 2, v ktorom je premietnuté uplatnenie práve spomínaných ustanovení Ústavy a Dohovoru.

Navrhovateľ vo vyjadrení zo dňa 16.04.2014 k odvolaniu odporcu uviedol, že nie je právnik a nemá právnické vzdelanie, ale vie, že ak Centrum právnej pomoci, Kancelária Žilina svojimi rozhodnutiami pri odmietaní poskytnutia bezplatnej právnej pomoci vo veciach ochrany ich sústavne porušovaných

ľudských práv a základných slobôd, ako i Krajský súd v Banskej Bystrici a Najvyšší súd SR rozsudkami potvrdzujúcimi tieto odmietavé rozhodnutia, porušuje Ústavu Slovenskej republiky ustanovenia Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ustanovenia Všeobecnej deklarácie ľudských práv OSN, deklarácie OSN proti akejkoľvek diskriminácii a ochrane občanov s ťažkým zdravotným postihnutím.

Ďalej uviedol, že „Centrum považovalo za potrebné v odvolaní tiež uviesť, že ako štátna rozpočtová organizácia poskytuje právnu pomoc ľuďom, ktorí majú tak nízky príjem, že si ťažko dokážu zabezpečiť základné životné potreby. Ľuďom, ktorí si svoje nevyhnutné výdavky nedokážu hrať zo svojho príjmu a nemôžu si ich hradenie zabezpečiť žiadnou inou formou. Podľa názoru centra, toto nie je môj prípad, nakoľko sa nenachádzam v stave materiálnej núdze a v danej veci si dokážem zabezpečiť právne služby, pretože som poberateľom starobného dôchodku vo výške 500 eur (ale manželka poberá iba 300 eur), keďže takýto príjem nemá veľká časť pracujúceho obyvateľstva na Slovensku, o dôchodcoch nehovoriac. (Ako keby som ja zato mohol). Navyše poberám „rôzne kompenzačné príspevky,, z ktorých je to vlastne len príspevok na motorové vozidlo, na ktoré som odkázaný a tento príspevok je tiež viazaný na výšku príjmu, takže na jednej strane sa môj príjem považuje v zmysle zákona o sociálnom zabezpečení za nízky a podľa centra a zákona č. 327/2005 Zb. za veľmi vysoký (rád by som videl toho mudrca, ktorý by z týchto peňazí dokázal v zmysle čl. 19 ods. 1, čl. 39, čl. 40 a ďalších Ústavy SR dôstojne, bez stresov žiť, pravidelne sa stravovať, zabezpečovať si zdravotnú starostlivosť, platiť načas všetky zákonné poplatky a ešte k tomu všelijaké poplatky na vymáhanie si svojich práv, ktoré podpisom príslušných zmlúv garantuje štát“.

Vzhľadom k tomu, že ustanovenia zákona č. 327/2005 Zb. nezohľadňujú ťažko zdravotne postihnutých občanov, ktorí k svojej existencii potrebujú omnoho vyššie finančné prostriedky ako zdraví občania, považuje ho za diskriminačný a preto navrhuje súdu, aby konanie prerušil a podal podnet Ústavnému súdu SR na preskúmanie jeho ústavnosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, ďalej len „O.s.p.“) preskúmal odvolaním napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa bez nariadenia pojednávania (§ 250ja ods. 2 veta prvá O.s.p. v spojení s § 250l ods. 2 O.s.p.) a následne po tom, ako bolo verejné vyhlásenie rozsudku oznámené na úradnej tabuli súdu a na webovej stránke Najvyššieho súdu Slovenskej republiky www.nsud.sk najmenej päť dní pred jeho vyhlásením (§ 156 ods. 3 O.s.p., § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p.) vyhlásil vo veci rozsudok, ktorým podľa § 250ja ods. 3 posledná veta O.s.p. v spojení s § 250l ods. 2 O.s.p. napadnutý rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 28Sp/61/2013-23 zo dňa 28.01.2014 ako vecne správny potvrdil.

V prvom rade je potrebné zdôrazniť, že procesný postup odporcu zbytočne vystavuje Slovenskú republiku riziku konania pred ESLP v Štrasburgu s tým, že platný právny poriadok bráni osobám ZŤP v prístupe k spravodlivosti pokiaľ sa „nezmestia“ do paušálne stanovených kritérií príjmu, ktorého zákonný limit nie výrazným spôsobom prevyšujú.

Podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

Preskúmaním veci najvyšší súd zistil, že odporca poukazuje na čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, že ako štátny orgán pri aplikácii ustanovení Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd môže konať iba v rozsahu a spôsobom ako mu ustanoví zákon č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi v znení neskorších predpisov. Zákonodarca nastavil presné hranice, kedy má mať osoba nárok na poskytovanie bezplatnej právnej pomoci.

Zásadnou právnou otázkou, ktorú prináša tento súdny prípad je, že na národnej úrovni záväzné vyhodnotenie právnej situácie, ktorá je potenciálne konfliktná s Dohovorom ECHR patrí Najvyššiemu

súdu Slovenskej republiky. Výplýva to zo skutočnosti, že dňa 02. októbra 2013 podpísala Slovenská republika Protokol č. 16 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Podľa článku 1 bod 1. Protokolu Najvyššie súdy a tribunály Vysokých zmluvných strán, tak ako sú stanovené v súlade s článkom 10, môžu požiadať súd (pozn. ECtHR), aby vydal poradné stanoviská k zásadným otázkam týkajúcim sa výkladu alebo uplatňovania práv a slobôd uvedených v Dohovore alebo v jeho protokoloch.

Najvyšší súd poukazuje na to, že prvostupňový krajský súd podrobne a vecne správne interpretoval odporcovi právny názor najvyššieho súdu, preto na odôvodnenie krajského súdu podľa § 219 ods. 2 O.s.p. odkazuje.

Ustanovenie § 6 ods. 1 písm. a) zákona č. 327/2005 Z.z. paušálne nastavuje hornú hranicu majetkových pomerov ako záväzný limit osoby v materiálnej núdzi. Samo o sebe v normatívnej polohe ešte nemusí predstavovať rozpor s Dohovorom. V individuálnej rovine ide o osoby ZŤP, ktorých príjem neprevyšuje hranicu, ktorú by Slovenská republika v Štrasburgu obhájila.

O trovách konania odvolací súd rozhodol podľa § 250k ods. 1 O.s.p. v spojení s § 250l ods. 2 O.s.p., § 224 ods. 1, 2 O.s.p. a § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p. tak, že navrhovateľovi, ktorý mal v konaní úspech, náhradu trov konania nepriznal, keďže mu žiadne trovy konania nevznikli.

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol pomerom hlasov členov senátu 3:0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok nie je prípustný.